

ספר חדש חושף: כך נפדו הספרים

ומכיוון שהוא לא מבין בתחום, הוא מוכן לשלם לו סכומים נאים עבור הייעוץ, וגם להעניק לו אחוזים נכבדים עבור הספרים שיצליח למכור עבורו בעזרת קשריו בקרב אספני הספרים.

כצמן לא העלה על דעתו כמובן שהספרים נגנבו מספריית ליובאוויטש, והפך להיות יד ימינו של ב.ג. במכירת הספרים העתיקים והנדירים לסוחרים ספרים ברחבי העולם. הוא קיבל לידי רשימה מסודרת של ארבע מאות ספרים עתיקים, והתבקש להעריך את מחירם ולנסות למצוא להם קונים.

בפגישתו עם ר' משה, ביקש כצמן לעמוד על טיבו של ב.ג. זה. אולם מכיוון שלר' משה – כמו כל חסידי חב"ד – לא היה שמץ של מושג על הגניבה הגדולה המתחוללת בבניין ספריית ליובאוויטש על ידי ב.ג., לא היה שום דבר מיוחד במידע שנידב אודות ב.ג., וכצמן המשיך במכירת הספרים.

כעבור כמה חודשים, בהתוועדות י"ב תמוז תשמ"ה, הופתעו אלפי החסידים לשמוע מהרבי כי בחודשים האחרונים נגנבו מאות ספרים מספריית ליובאוויטש. 770 היה כמרקחה, ותוך יום-יומיים התבררו הפרטים המלאים של הגניבה. כאשר נודע לר' משה שב.ג. הוא הגנב, נדלקה אצלו נורה אדומה. הוא ניזכר לפתע בשאלתו היסתמית

שער הספר החדש

לנושאים אחרים בשיחתם. התעניינות שגילה כצמן בב.ג., לא הייתה סתמית. זמן קצר קודם לכן הגיע אליו ב.ג. עם כמה ספרים עתיקים, וביקש ממנו לסייע לו במכירתם. לדברי ב.ג., הספרים העתיקים היו מתוך ירושה גדולה שרכש לאחרונה,

ה ספר "ה' טבת – דידן נצח" שראה אור בשבוע שעבר בשפת האנגלית, היווה הפתעה רבתי גם למי שנחשבים למומחים בפרשיית הספרים. גם הם, שידעו פרטים רבים מאחורי הקלעים, גילו שלמרות עשרים השנים שחלפו מאז, יש עדיין פרטים רבים הלוסים בערפל, ויש אנשים נוספים שהיו מעורבים בפרשה, ועד היום לא נודע חלקם.

אחד מהם הוא הרה"ח ר' משה **בוגומילסקי**, תושב שכונת קראון הייטס, שחשף את מעורבתו בפרשת הספרים בספר שהוציא לאור, ואגב כך גילה כמה הוראות מפתיעות של הרבי, שלא היו ידועות עד כה.

שאלה אקראית שהדליקה נורה אדומה

תחילתה של פרשיית הספרים, מבחינתו של ר' משה, הייתה בפגישה אקראית בחורף תשמ"ה עם בן דודו, הביבליוגרף הרב **אליעזר כצמן**. במהלך שיחתם, שאל כצמן את ר' משה, כבדרך-אגב, אם הוא מכיר את נכדו של הרבי הרייז'צ' ב.ג. ר' משה נידב את המידע המועט שהיה לו על ב.ג., והפליג

למרות שחלפו עשרים שנה מאז ה"דין נצח", מתברר כי חלקים בפרשייה זו נותרו לוטים באפילה עד היום. למשל: כיצד הוחזרו מאות הספרים שנגנבו מהספרייה ונמכרו לעשרות אספנים ברחבי תבל? • את התשובה לשאלה זו מגלה הרה"ח ר' משה בוגומילסקי, תושב שכונת קראון-הייטס, שבספר חדש שהוציא לאור בשבוע שעבר, חושף כיצד השיג רשימה מדוייקת של 400 ספרים שנגנבו מהספרייה, וכיצד הצליח להגיע לאספנים שרכשו את הספרים. בנוסף, חושף הספר את הוראת הרבי לפנות לרב פוסק דינים, מחוץ לליובאוויטש, שיפסוק למי שייכים הספרים! • עיקרי התגלית, בכתבה שלפנינו

שעסק בזה באירופה, היה הרה"ח ר' פייביש וואַגל, שגם הוא קיבל העתק מהרשימה. הרשימה הזאת הקלה מאוד על החיפושים אחרי הספרים.

\$432,000 לפדיית הספרים השבויים

בנוסף לרשימה, העביר כצמן לר' משה מידע מדוייק על כל הספרים שנמכרו דרכו. ור' משה החל לפעול בעצמו להשבת הספרים הגנובים.

הבעייה הייתה, שהיו אספנים שקנו את הספרים בתום לב, בלי לדעת דבר על מקורם של הספרים, ושילמו על כך כסף מלא. הרבי התייחס לכך בהתוועדות, ואמר שמי שיראה הוכחות לסכומים ששילם על הספרים – יקבל את מלוא הסכום חזרה.

במודעה שפירסמה אגודת חסידי חב"ד באותם ימים, נכתב בזה הלשון: "אנו פונים בפניה נרגשת אל כל מי שברשותו ספר או חפץ כנ"ל, ואל כל היודע כך, לדאוג תיכף ומיד להחזרתו למקומו הטבעי... אנו מוכנים לפצות את כל מי שמצוות השבה זו תגרום לו נזק, בגין כסף שהוציא על רכישת הדבר –

ר' משה תחקר את בן דודו על הספרים שעברו דרכו, וכאשר שמע שהוא מחזיק בידיו רשימה מפורטת של כארבע מאות ספרים, הבין שזה המפתח להשבת הספרים הגנובים לספרייה. הוא ביקש מבן דודו להעביר לו את הרשימה, ולאחר שזה האחרון סירב למסור את הרשימה מחשש שהדבר יתגלה לבג. שעשוי לתבוע אותו על מעילה באימונו – הציע ר' משה שהוא יבוא למשרדו של כצמן ויעתיק את הרשימה בסדר אקראי, כדי שהגנב לא יזהה שמדובר בהעתק מהרשימה שהוא העביר. לזה כצמן הסכים, וכך הגיעה רשימת הספרים לידיו של ר' משה (מאוחר יותר התברר שהיו עוד 150 ספרים שנגנבו ולא הופיעו ברשימה, אבל רוב הספרים הופיעו ברשימה זו).

את הרשימה המלאה העביר ר' משה אל הרבי דרך מזכירו הרה"ח ר' יהודה לייב גרונר, שמכאן ואילך היה לאיש הקשר שדרכו עברו הדוחויות אל הרבי, ותשובותיו של הרבי לר' משה.

בד בבד הועברה הרשימה להרה"ח ר' יהושע זירקינד מירושלים, שהיה הראשון לדווח על ספרים שנגנבו מהספרייה ומתגלגלים בין אספני הספרים העתיקים בעולם, ולאחר שהפרשייה התגלתה, החל בהשתדלות להחזיר את הספרים שכבר נמכרו לאספנים ברחבי תבל. חסיד נוסף

של בן דודו כצמן, ומכיוון שידע שבן דודו הוא ביבליוגרף מפורסם – הקשר היה ברור.

הביבליוגרף משתף פעולה

ר' משה התקשר מיד לבן-דודו, וחשף בפניו את פרצופו האמיתי של בג... הוא גם ציטט לבן-דודו מדבריו החריפים של הרבי באותם ימים, שכל מי שבידו הספרים מספרייה קדושה זו, בין הגנב ובין מי שקנה ממנו בידועין או שלא בידועים – חייב להשיבם מיידית לרשות הבעלים, ויש לדעת שהאוחז ספרים גנובים אלו בביתו הוא כאוחז "פצצה מתקתקת מסוכנת ביותר", העלולה להתפוצץ ולגרום נזק נוראי לו ולבני ביתו!

כצמן, יהודי ישר-דרך, נבהל מאוד לשמע הדברים הנדירים בחריפותם, והבהיר מיד לר' משה שמכאן ואילך ינתק כל מגע עם הגנב. הוא סיפר לר' משה שלאחרונה החל לחשוף שהספרים אינם מגיעים ממקורות כשרים, לאחר ששאל את בג. למקור הספרים ונענה בתירוצים לא ברורים. כעת הוא הבין הכל...

הקב"ה עוזרו

כאמור בפנים הכתבה, לאחר שנודע לכצמן שהספרים שעברו דרכו נגנבו מספרייתו של הרבי, הוא סייע לבן-דודו לאתר את הספרים ולהשיבם לספרייה.

כאשר דיווח על כך לרבי, וכתב שהוא שמח מאוד על כך שעלה בידו "להחזיר עטרה ליושנה", הקיף הרבי מילים אלו, והוסיף:

והרבה יותר מזה ע"י [על ידי]

1. יבקש מאלו שקנו ספרים שכפי הנראה אפשר ששייכים לספריית כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ זצ"ל.

2. והמתחיל במצוה (ובפרט רבה וכמארז"ל בנוגע לפדיון שבויים), בוודאי ימשיך ובהוספה וכו'.

ולהעיר ולהאיר אשר כהן הוא ואשר זריזים הם. והקב"ה עוזרו.

הנושא של תשלום עבור דמי התייודן עלה גם אצל כצמן, מכיוון שעל אחד הספרים שמכר טרם קיבל את דמי התייודן, בסך 900 דולר, וכאשר הקונה החזיר לספריית ליובאוויטש את הספר תמורת הסכום ששילם (לא כולל דמי התייודן), הוא סירב לשלם לכצמן את דמי התייודן. כצמן כתב על כך לרבי, והרבי הורה לשלם לו את דמי התייודן.

באחד ממכתביו, כתב כצמן לרבי שהוא מקווה שהרבי מכיר לו טובה על הסיוע לפדיון הספרים. על המילים "מכיר טובה", הוסיף הרבי: **גדולה.**

בהמשך המכתב כתב שיש לו "בקשה ותביעה" נוספת: על אחד הספרים, שהיה אמור להמכר בסכום של \$30,000, הוא היה אמור לקבל דמי תייוודן בסך \$1,500, ומכיוון שלאחר שנודע שהספרים גנובים הקונה הפונטנציאלי סירב לקנות והעסקה כולה התבטלה, הרי נגרם לו הפסד של \$1,500, והוא תובע שהרבי יפצה אותו גם על כך.

הרבי הקיף את המילה "תביעה", וכתב כך:

!!לפלא גדול הביטוי - כידוע ומפורסם. מנהג בית הרב שכל שמגיע מה"בית" - משתדלים להחזיר בהקדם. ולא להיות ע"ד לזה לאיש מלוח.

ובל"נ (וכפי שהזכרתי בהתועדות) שכשיביאו כתב שמגיע סכום פ' [פלונג] יחזירוהו - עד"ז? בנדו"ד [על דרך זה בנידון דידן] כשיביא כתב מרב מורה הוראה (בחז"מ) [בחושן משפט] שמגיע לו סכום פ' - יקבלו. אזכיר עה"צ.

בעקבות תשובת הרבי פנו ר' משה ובן-דודו לרב הרשקוביץ, ולאחר שעייין בפרטי התביעה, פסק שמכיוון שהספר לא נמכר עדיין, וכעת יודעים כבר שמדובר בספרים שאסור למוכרם - הרי הם כספרים גנובים שאי אפשר לתבוע בגינם פיצויים.

מעניין לציין, שבפסק זה קבע הרב הרשקוביץ שמכירת הספרים אסורה הלכתית מנימוק נוסף: גם לטענת הצד השני, שמדובר בירושה, הרי על פי הלכה כאשר אחד היורשים תופס חלק מהירושה קודם חלוקה, אין בזה קניין, ואסור לו למכור (חושן משפט, סימן קעו, סעיף יח). ומכיוון שבספרים אלו מעולם לא נעשתה חלוקת ירושה - אין לצד השני שום קניין בזה, והקונה ממנו ספרים גזילה הם בידו.

הגדה של פסח שנגנבה מהספרייה הגדה זו נמכרה ב-69,000 דולר, ולאחר שעברה מסוחר לסוחר, האמיר מחירה ל-148,500 דולר!

ר' משה פעל באזור ניו-יורק בהתאם לרשימות שקיבל מבן-דודו ולאחר עבודה מאומצת הצליח לאתר עשרות ספרים. לאחר שהצליחו לרכוש את כל הספרים שנמכרו התברר שהגנב הספיק למכור ספרים בשווי כולל של בערך \$169,000. אולם מכיוון שבשוק הספרים העתיקים עברו כמעט כזה עולה מחרים בעשרות אחוזים הגיע סכום פדיון הספרים השבויים לסכום עצום קרוב ל-\$432,000 ששולמו על ידי הרבי.

הרבי מבקש פסק דין מרב לא חב"די

באחד הימים פנה המזכיר הרב גרונר לר' משה, ואמר שהרבי מעוניין לקבל פסק הלכתי מרב פוסק דינים, ודווקא מרב שאינו חסיד חב"ד, שיקבע למי שייכים הספרים. הרב גרונר שאל את ר' משה אם הוא יכול לאתר רב חשוב שיוכל לפסוק בסוגיית רגישת זו. ר' משה המליץ על הרה"ג הרב **אפרים פישל הרשקוביץ**, אב"ד האליין וחבר בד"צ צאנז קלויזענבורג ארצות-הברית, שנחשב כאחד מחשובי הפוסקים בניו יורק.

בהתאם להוכחות שיציגו.

ר' משה פעל באזור ניו-יורק, בהתאם לרשימות שקיבל מבן-דודו, ולאחר עבודה מאומצת הצליח לאתר עשרות ספרים. כל ספר שקיבל, הועבר למזכיר הרב גרונר, שהחזירו למקומו הטבעי בספריית ליובאוויטש.

לאחר שהצליחו לרכוש את כל הספרים שנמכרו, התברר שהגנב הספיק למכור ספרים בשווי כולל של בערך \$169,000. אולם מכיוון שבשוק הספרים העתיקים, עברו הספרים מיד ליד, כאשר בכל מעבר כזה עולה מחרים בעשרות אחוזים, הגיע סכום פדיון הספרים השבויים לכ-432,000\$, ששולמו על ידי הרבי.

הרב אפרים פישל הרשקוביץ
פסק שבכל מקרה אין לצד השני
סמכות הלכתית למכור את הספרים

כאחד הימים פנה
המזכיר הרב גרונר לר'
משה ואמר שהרבי
מעוניין לקבל פסק
הלכתי מרב פוסק דינים
ודווקא מרב שאינו חסיד
חב"ד שיקבע למי שייכים
הספרים. הרב גרונר שאל
את ר' משה אם הוא יכול
לתר רב חשוב שיוכל
לפסוק בסוגייה רגישה זו.
ר' משה המליץ על
הרה"ג הרב אפרים פישל
הרשקוביץ אב"ד האליין
וחבר בד"צ צאנז
קלויזענבורג ארצות-
הברית שנחשב כאחד
מחשובי הפוסקים בניו
יורק

לפעול בזה מסתכן גם בעבירה על מצוות לא-
תעשה של "לפני עיור לא תתן מכשול!"
וזה לשון תשובת הרבי:

**[ישיבת תות"ל] – שנתייסד ע"י בעל
הספרים וכו'**

**הגזילות בעיני עומדות, ובמילא בכל רגע
ממש – זה שאינו משיבה עובר במ"ע מה"ת**
[במצוות עשה מן התורה] **ומזה מובן בנוגע
לזה שיכול לסייע (ובפרט שכבר זכה ועשה
והצליח בעזה"י בנוגע לספרים אחדים)
ואפילו במקום ספק אמתי – ה"ז [הרי זה]
ספק במ"ע מה"ת ובנוגע להמסייע נתוסף גם
המל"ת (דלפני עוור) – דמה"ת. וק"ל.**

במקביל לפתק, אמר הרבי למוזכיר הרב
גרונר, שיאמר לר' משה לעכב את נסיעתו עד
לערב ראש חודש מנחם אב.

ר' משה הבין מתשובת הרבי, שהוא עדיין
יכול לסייע בהשבת הספרים. הוא נשאר איפוא
בניו-יורק, והמשיך להתעניין אצל אספני
ספרים.

כעבור כמה ימים נודע לו על אספן ספרים
נוסף שקנה מהספרים הגנובים. הוא יצר איתו
קשר במהירות, העמיד אותו על חומרת
הדברים, וביקש לסייע בהחזרת הספרים. אותו
סוחר ספרים סירב בתחילה לחשוף את שמות
הקונים, בטענה שהוא מחוייב לסודיות. רק
לאחר שהסבירו לו עד כמה חמורה הגניבה
מספריית ליובאוויטש, ואילו ביטויים חריפים
התבטא הרבי נגד אלו המחזיקים בספרים,
הסכים להעביר את שמות האספנים שרכשו
ממנו את הספרים.

אלא שהייתה בעייה נוספת: האספנים
שרכשו ממנו את הספרים, היו אמורים לשלם
לו דמי תיווך, וכעת לאחר שיקבלו את כספם
ויחזירו את הספרים, הם הרי לא ישלמו לו את
דמי התיווך, ונמצא שהוא מפסיד סכומי כסף
גדולים.

מכיוון שמדובר באדם חרדי, הוסכם על
דעת שניהם לשאול את הרב אפרים פישל
הרשקוביץ. לאחר ששמע את טענותיו, פסק
הרב הרשקוביץ כי מאחר שמכר את הספרים
בתום לב, מתוך מחשבה שהגנב הוא בעל הבית
האמיתי של הספרים, יש לשלם לו את דמי
התיווך.

כך הצליח ר' משה לפדות עוד עשרים
ספרים!

לקראת ראש חודש אב, ביקש ר' משה שוב
ברכה לנסיעה לקליפורניה, והפעם קיבל את
ברכתו של הרבי. בנוסף, ביקש הרבי מהמזכיר
הרב גרונר למסור לר' משה שכעת הוא בוודאי
מבין שהיה כדאי להשאר בניו-יורק...

ר' משה נסע יחד עם הרה"ג הרב יהודה
קלמן מארלאו ע"ה, לביתו של הרב הרשקוביץ
בוויליאמסבורג, ושניהם סיפרו לו על הפרשייה
על כל פרטיה. הם הציגו לפניו את עמדתו של
הרבי, שכלל לא מדובר בסוגייה של ירושה,
מכיוון שהספרייה אינה רכוש הפרטי של הרבי
הריי"צ, אלא רכוש ציבורי של חסידות
ליובאוויטש, וביקשו את חוות דעתו ההלכתית.

הרב הרשקוביץ האזין בקשב רב לדברים,
ולאחר ששמע את כל הפרטים, ביקש שהות של
24 שעות כדי לדון בפרטי הסוגייה הנדירה.

כאשר הגיע למחרת, אמר לו הרב
הרשקוביץ, שעל פי הלכה אינו יכול לפסוק
בסוגייה בטרם ישמע את הצד השני, ומשום כך
אינו יכול לומר חוות דעת הלכתית האם מדובר
ברכוש פרטי ששייכים בו דיני ירושה, או
שמדובר ברכוש ציבורי של חסידות חב"ד,
וממילא כל התביעה נופלת.

אולם, אמר הרב הרשקוביץ, בנוגע לעצם
מכירת הספרים על ידי ב.ג. – יש פסק הלכה
ברור וחד משמעי, שאין לו שום הרשאה למכור
אפילו ספר אחד.

והרב הרשקוביץ הסביר: גם אם נניח, כפי
שהצד השני טוען, שמדובר ברכוש פרטי של
הרבי הריי"צ, וחלים על הספרייה כל דיני
הירושה – הרי מכיוון שהירושות של הרבי
הריי"צ הן בנותיו, ששתיהן נשואות, הרי
לספרים יש דין של נכסי מילוג, שכל עוד הבעל
נהנה מפרותיהן, אין האשה יכולה למכור את
הקרן. ומכיוון שבנידון דידן, הבעלים של בנות
הרבי הריי"צ – זאת אומרת, הרבי גייסו
הרשי"ג – נהנים מפירות הספרים ואינם
מרשים למכור את הספרים, הרי על פי הלכה
אין שום היתר למכור את הספרים.

הרבי: לדחות הנסיעה לקליפורניה

לאחר עבודה מאומצת הצליח ר' משה
להגיע לכמה אספנים שהיו ברשימה שהעביר
לו בן-דודו, ולפדות עשרות ספרים. בשלב זה
ביקש ר' משה לנסוע לקליפורניה, לשם היה
נוסע בכל קיץ לגיוס כספים למען ישיבת
תומכי תמימים, בה כיהן כמנהל חינוכי.

הוא ביקש מהרבי ברכה לנסיעתו,
ולהפתעתו הורה לו הרבי לדחות את נסיעתו,
ולהמשיך לעסוק בפדיון הספרים. בתשובתו
הדגיש הרבי שבכל רגע שהספרים לא חזרו
למקומם, עוברים המחזיקים בהם על מצוות
עשה של "והשיב את הגזילה", ומי שמסוגל